

1. ΘΕΜΑ

Η σειρά των όρων και η λειτουργική προοπτική της πρότασης

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Ο Γιάννης γνώρισε τη Μαρία
Ο Γιάννης, τη Μαρία γνώρισε.
Τη Μαρία γνώρισε ο Γιάννης
?Τη Μαρία ο Γιάννης γνώρισε
Γνώρισε ο Γιάννης τη Μαρία.
Γνώρισε τη Μαρία ο Γιάννης.

Ο Γιάννης, τη Μαρία τη γνώρισε
Ο Γιάννης, τη γνώρισε τη Μαρία
Τη Μαρία, τη γνώρισε ο Γιάννης
Τη Μαρία, ο Γιάννης τη γνώρισε.
Τη γνώρισε ο Γιάννης τη Μαρία
Τη γνώρισε τη Μαρία ο Γιάννης.

3. ΕΠΙΠΕΔΟ-ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ

Από Α ΚΕΓ, 1 ΕΚΠΑ

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΓΝΩΣΗ

Απλή σύνταξη και πληροφοριακή δομή της πρότασης
Βασικά επιτονικά σχήματα

5. ΠΙΘΑΝΑ ΛΑΘΗ

- (α) Αδυναμία αναγνώρισης των συντακτικών και πληροφοριακών σχέσεων μεταξύ των όρων της πρότασης.
- (β) Παραγωγή συντακτικά ορθών δομών σε ακατάλληλα όμως περιβάλλοντα από την άποψη της πληροφοριακής δομής
- (γ) Αδυναμία αναγνώρισης της σημασιολογικής ισοδυναμίας και των πραγματολογικών διαφορών των διαφορετικών εκδοχών της ίδιας πρότασης.

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Όλες οι προτάσεις στα παραδείγματα περιγράφουν την ίδια κατάσταση (ή αληθεύουν στις ίδιες συνθήκες). Δεν μπορούν όμως να εμφανιστούν όλες στις ίδιες πραγματικές περιστάσεις σε διαφορετικά κείμενα ή συνομιλίες. Δεν εκφέρονται όλες με τον ίδιο επιτονισμό – σε κάποιες περιπτώσεις κάποιο στοιχείο φέρει εμφατικό τόνο ή ακολουθείται από παύση. Όλες όμως περιλαμβάνουν τα ίδια στοιχεία και αναφέρονται στις ίδιες οντότητες. Διαφέρουν όμως ως προς το τμήμα της πρότασης που αποτελεί νέα ή δεδομένη πληροφορία.

Με ουδέτερο επιτονισμό εκφέρονται κανονικά μόνο οι δύο εκδοχές με τη σειρά Ρήμα-Υποκείμενο-Αντικείμενο και τη σειρά Υποκείμενο-Ρήμα-Αντικείμενο. Σε μια τέτοια περίπτωση ολόκληρη η πρόταση αποτελεί νέα πληροφορία και ως εκ τούτου είναι κατάλληλη απάντηση σε μια ερώτηση του τύπου:

- *Τι έγινε χτες;*
- *Ο Γιάννης γνώρισε τη Μαρία*
- *Γνώρισε ο Γιάννης τη Μαρία.*

Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις προϋποτίθεται ότι κάποιο τμήμα της πρότασης είναι δεδομένο και μόνο το υπόλοιπο αποτελεί νέα πληροφορία. Έτσι, οι παρακάτω ερωτήσεις δέχονται υποχρεωτικά ως απάντηση διαφορετικές εκδοχές της ίδιας κατά τα άλλα πρότασης:

- *Τι έκανε χτες ο Γιάννης;*
- *Τι έκανε χτες η Μαρία;*
- *Ποιος γνώρισε χτες τη Μαρία;*
- *Ποιον γνώρισε χτες ο Γιάννης;*
- *Τι έκανε ο Γιάννης χτες στη Μαρία;*
- *Τι έπαθε χτες η Μαρία;*

κ.ο.κ.

Υπάρχουν διάφοροι συντακτικοί και επιτονικοί μηχανισμοί που επιτρέπουν τη σαφή κωδικοποίηση της λειτουργικής προοπτικής της πρότασης (όπως η θεματοποίηση, η εκτόπιση, η εστίαση κτλ. – βλ. σχετικά δελτία).

7. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Οι μαθητές ήδη από πρώιμα στάδια θα παρατηρήσουν ότι οι ίδιες πληροφορίες μπορεί να μεταδίδονται με διάφορες παραλλαγές της ίδιας πρότασης, ακόμα και σε απλές προτάσεις του τύπου *Με λένε Θάνο – Θάνο με λένε (και όχι Πάνο)*. Πολλά από τα σχετικά φαινόμενα που αφορούν τη διαπλοκή συντακτικής, επιτονικής και πληροφοριακής δομής παρουσιάζονται σε ιδιαίτερα δελτία. Ο ρόλος του επιτονισμού θα πρέπει, ούτως ή άλλως, να επισημανθεί ανεξάρτητα, π.χ. για το σχηματισμό ερωτήσεων, για τη χρήση των ισχυρών τύπων της προσωπικής αντωνυμίας κτλ. (βλ. σχετικά δελτία) και επομένως κανονικά δεν αποτελεί σημαντικό επιπλέον κόστος κατά τη διδασκαλία των συγκεκριμένων φαινομένων.

8. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΥΝΑΦΗ ΘΕΜΑΤΑ

AT50: Θεματοποίηση

AT51: Εστίαση

AT31: Εκτόπιση με κλιτικό

AT42: Κλιτικός διπλασιασμός

AT43: Ελλείπον υποκείμενο

9. ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γλωσσικές Ασκήσεις: 202, 236, 408, 410-411, 637.